

Ових дана у медијима се поново појавила прича о Евроазијској унији, коју би требало да чине Русија, Казахстан, Украјина, Бјелорусија и Србија. Но, ова идеја није од јуче, што би се рекло, њени коријени сежу знатно дубље у прошлост, гдје налазимо њен интелектуални ембрион. Наиме, актуелност ове тематике је истовремено и актуелност читаве плејаде руских и домаћих интелектуалаца који су заговарали ову идеју. Један од најзначајнијих међу њима зацијело јесте Николај Јаковљевич Данилевски, руски мислилац из 19. стољећа, чије ће учење овдје бити апстраховано како би се показала традиција споменуте идеје у словенској мисли.

Од "Русије и Европе" Данилевског до Евроазијске уније

Можемо слободно рећи да је идеја о Евроазијској унији о којој се данас говори, у извјесном смислу, посљедица развоја идеја које налазимо у дјелу Николаја Данилевског, те њихово потенцијално исходиште. Постављање идеје о Евроазијској унији у реалне оквире не само да у више тачака подсећа на Данилевског, већ његовој мисли даје и једну профетску димензију. Његово дјело *Русија и Европа* од прворазредног је значаја за ову тематику. Домети тог остварења прелазе границе научних дисциплина, што самом дјелу даје један мултидисциплинарни карактер и њему сразмјерну тежину. И премда је Данилевски по вокацији био природњак, његово дјело значајно је како у културолошком, тако и у философском, социолошком, политиколошком, историјском, па чак и географском смислу. Између основних мотива његовог учења и идеје о Евроазијској унији, која је, неким чудом, недавно заузела своје мјесто у нашем медијском простору, постоји битна релација, јер се те идеје у свом позиционирању међусобно афирмишу. Рецимо, Данилевски у споменутом дјелу износи став да је граница између Европе и Азије у ствари вјештачка. Кључни аргумент за ту тезу он изводи из констатације да планине и ријеке нису суштинске границе између континената, што даље поткрепљује чињеницом да су границе између осталих континената углавном мора и океани. У овој логички коректној опсервацији можемо наћи оправдање за идеју о Евроазијској унији о којој се данас говори. Географски критеријуми на основу који је успостављена граница између Европе и Азије су са овим аргументом битно доведени у питање. Релативност евро-азијске границе опет иде у прилог идеји о Евроазијској унији, чак се Евроазијска унија може посматрати као коректив једне вјештачке конструкције утемељене у западно-европској култури. Али овим се још не исцрпљује поента овог за нас необично

Пише: Станислав М. Томић
недеља, 16 октобар 2011 20:44

важног дјела. Напротив, то је само један елемент у мисаоној композицији централне теме чија конституција овдје треба бити верификована.

Оно што је у свему томе значајно, када је у питању идеја о Евроазијској унији, јесте то што Данилевски сматра да је нови цивилизацијски тип ни мање ни више него словенски, да је нова цивилизација заправо словенска цивилизација на челу са Русијом

Са културолошког аспекта посебно је интересантно учење о културно-историјским типовима које развија Данилевски. Становиште које је заступао приликом експликације своје теорије може се означити као биологизам. Наиме, он прави аналогију између цивилизација и живих организама, доказујући управо на примјерима прошлих цивилизација да исти закони важе и за цивилизације и за живе организме. На основу тога он прогнозира крај западно-европске цивилизације која је доживјела све етапе свог развоја: рођење, младост, зрелост и сада је ушла у посљедњу фазу. Та цивилизација је остварила свој максимум и нема више шта да да, јер је изгубила унутрашњу снагу и нема више енергије да би била плодотворна. Свјedoци смо и ми да је савремена цивилизација на самрти, већ одавно је на апаратима. Техничко-технолошка апаратура одржава је у животу, на исти начин као што се живо биће одржава у таквом стању, тако да у вези с тим можемо направити још један облик биологизма. Оно што је у свему томе значајно, када је у питању идеја о Евроазијској унији, јесте то што Данилевски сматра да је нови цивилизацијски тип ни мање ни више него словенски, да је нова цивилизација заправо словенска цивилизација на челу са Русијом. Зашто ће нова цивилизације имати словенски културно-историјски тип? Не зато што је Данилевски као Словен пристрасан, већ зато што словенски културно-историјски тип за разлику од других културно-историјских типова још није исцрпљен. Словенска култура још није дала свој максимум, а има предиспозиције да прерасте у цивилизацијски тип. Све сада добија свој смисао у Евроазијској унији. Јачање Русије и промјена геополитичке констелације, такође погодује тој идеји.

Словенство као постулат Евроазијске уније

Геополитички дуализам који би се успоставио са Евроазијском унијом, нарушио би политички монопол Европске уније. Митологија европских интеграција коначно би била преиспитана у свијести словенских народа.

Основна теза теорије о културно-историјским или цивилизацијским типовима јесте да „општечовјечанска цивилизације не постоји, и не може постојати“

. Он у западно-европској култури препознаје тежњу да се направи општечовјечанска култура која би била супериорна над свим осталим културама. Данилевски је по свему судећи био у праву, јер тежња за универзализмом западно-европске културе у савременом добу прерасла је у феномен глобализације у којој имамо супериорност једног културно-историјског типа и инфериорност свих култура који се од њега разликују. Из тог угла гледано, Евроазијска унија је најозбиљнији антиглобалистички пројекат. Подухват обарања западно-европске догме о универзалној, општечовјечанској култури, који је у свом дјелу подузео Данилевски, стоји у кохезији са идејом о Евроазијској унији. Геополитички дуализам који би се успоставио са Евроазијском унијом, нарушио би политички монопол Европске уније. Митологија европских интеграција коначно би била преиспитана у свијести словенских народа. Словенство је постулат алтернативе Европске уније.

„Словенска породица народа чини самосталан културно-историјски тип, и ако напусти самостално развијање својих начела, онда се мора одрећи и сваког историјског значаја, и спустити се на степен и службу етнографског материјала узетог за туђе сврхе.“, сматра Данилевски. Словенска самосвјест и аутономан развој словенске културе могуће је остварити само у заједници попут Евроазијске уније, и то додатно учвршћује ову идеју, која очито има своје озбиљно упориште у научној студији Николаја Данилевског. Словенство је наша легитимна културна и политичка парадигма. Она надасве треба бити иманентна нашем погледу на свијет. Она мора бити аксиолошки супстрат једног новог система вриједности, који треба да позна наша свијест.

„Сваком Словену, последице Бога и Светог Еванђеља, највиша идеја има да буде Словенство; виша од слободе, науке, просвјете, сваког земаљског блага, јер се ниједно од тога не може постићи без остварења оне идеје, без духовно, народно, и политички самобитног и независног Словенства; напротив, сва су та блага директна посљедица те независности“

, рећи ће Данилевски. Важно је истаћи да Данилевски не жели да дисквалификује европску културу, он напросто жели да поруши мит о апсолутној супериорности те културе над осталим културама. Евроазијска унија се у том смислу поставља као отпор културној и политичкој хегемонији запада. При том се плурализам као демократски идеал са Евроазијском унијом остварује на геополитичком плану.

Евроазијска унија као алтернатива Европској унији

Нама остаје само нада да ће идеја о Евроазијској унији да заживи у пуној снази и пуном сјају. Идеја о јединству словенских народа намотава се кроз историју као клупко

Треба рећи нешто и о значају Евроазијске уније за наш народ, који неоспорно припада словенској породици народа. Ова тематика нас у том контексту и те како дотиче. Словенофилија је на нашим просторима у сјенци западно-европске друштвено-политичке оријентације, која је за државе у транзицији добила сакрално-сотирилошка значења. Та оријентација се у нашем друштву профилише као спасоносна. Европски пут се представља као пут избављења, и као такав постаје наупитан. Медијска диктатура као главно оружје савремене цивилизације, обликује такву свијест код људи. С друге стране, идеја словенства стоји као недовољно исцрпљен идеолошки и политички ресурс. Ми данас имамо само форму демократског политичког система, а робујемо његовој суштини која нас у својој недостижности још није увјерила да се ради о идеализму. Транзиција има једну платонистичку димензију, идеје демократије су као вјечни узор одвојене од стварности. Трансплантација западне демократије на словенске организме представља неуспјели оперативни захват. Имамо тежак послеоперативни период. Политичка медицина запада још нас није излјечила од болести комунизма. У томе треба тражити оправдање Евроазијске уније као алтернативе Европској унији. Кризу западно-европског цивилизацијског типа, која је тренутно на снази, треба искористити како би се већ једном тргли из дремежа, или како би се коначно отријезнили од пијанке на демократској гозби. С једне стране имамо заједницу држава које су нас бомбардовале више пута кроз историју и које су нам, на крају крајева, отуђиле један дио територије, а којима смо до сада увијек трчали у загрљај, упркос мржњи и понижавајућем односу који константно исказују према нама. С друге стране имамо земље које не нарушавају ни наше достојанство, ни наш интегритет, земље које нам у прошлости нису нанијеле никакво зло, и када нам нису помагале, нису нам ни одмагале, што се за оне прве не може рећи. У одлуци која ће можда бити судбоносна за наш народ, Евроазијска унија може да одигра кључну улогу. Наш национални, културни, па и економски идентитет сигурно би био боље позиционирани у Евроазијској заједници, јер она почива на културолошкој конзистенцији земаља које је чине. Трансекономска и трансполитичка структура западне цивилизације уништава националне економије малих народа, једнако као што обуздава њихов културни развој. Европска унија је систем у коме мали народи као елементи тог система у односу према великим земљама немају никакав значај. Само се стављају у позицију зависности према центрима великог система. И данас постоји претензија на универзалност која је, изгледа, инхерентна западно-европској култури. Видимо да је мисао Николаја Данилевског и те како жива и актуелна и данас можда више него икад. Нама остаје само нада да ће идеја о Евроазијској унији да заживи у пуној снази и пуном сјају. Идеја о јединству словенских народа намотава се кроз историју као клупко. То клупко је можда Аријаднино клупко за излаз лавиринта у коме се данас налазимо.